

Από τον στρατηγό Πλαστήρα ως τον στρατάρχη Παπάγο: τι διδάσκει η ιστορία

Όταν η χώρα δεν κυβερνάται

Του ΣΠΥΡΟΥ ΔΙΝΑΡΔΑΤΟΥ

ΑΚΥΒΕΡΝΗΣΙΑ ή – επί το ηπιότερον – προβλήματα στη διακυβέρνηση της χώρας, εξαιτίας παρατεταμένης ασθένειας ή αδυναμίας λόγω γήρατος του Πρωθυπουργού να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του και ταυτόχρονης επιμονής του να μην παραιτείται, έχουν παρουσιαστεί και άλλοτε στην Ελλάδα. Ως χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις αναφέρονται εκείνη του στρατηγού Ν. Πλαστήρα το 1951-52 και του στρατάρχη Αλ. Παπάγου το 1955.

Ο στρατηγός Ν. Πλαστήρας, αρχηγός της «Επανάστασεως του 1922», αρχηγός από τα τέλη του 1949 του νέου κόμματος των «Προοδευτικών Φιλελευθέρων» που το μετονόμασε αργότερα σε ΕΠΕΚ («Εθνική Προοδευτική Ενωσι Κέντρου»), γίνεται τον Οκτώβριο του 1951, για δεύτερη φορά μετά τον Εμφύλιο και τρίτη από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πρωθυπουργός της χώρας, με αντιπρόεδρο της κυβέρνησης και υπουργό των Εξωτερικών τον Σοφ. Βενιζέλο, αρχηγό των Φιλελευθέρων. Τον επόμενο μήνα όμως ο Πλαστήρας, 68 χρόνων τότε, παθαίνει σοβαρή καρδιακή κρίση και υποχρεώνεται να μείνει για αρκετές ημέρες στο κρεβάτι. Προτού προλάβει να συνέλθει από την καρδιακή κρίση, τον Μάρτιο του 1952, ο Πλαστήρας παθαίνει προσβολή ημιπληγίας που τον αφήνει ανάπηρο. Από τότε δεν είναι σε θέση να κυβερνήσει ούτε να διευθύνει το κόμμα του, όσο τουλάχιστον κυβερνούσε και αρχίγγευε και πριν. Παρ' όλα αυτά παραμένει τυπικά πρωθυπουργός ως την ήττα του στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1952 και αρχηγός του κόμματός του ως τον θάνατό του, τον Ιούλιο του 1953.

Η διαφορά βέβαια σήμερα από τότε είναι ότι στη θέση του άρρωστου πρωθυπουργού πρωθυπουργεύει ο αντιπρόεδρος Σοφ. Βενιζέλος, συνεπικουρού-

Ο στρατηγός Νικόλαος Πλαστήρας: με ημιπληγία από τον Μάρτιο του 1952 παρέμεινε τυπικά πρωθυπουργός ως τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου οπότε και ηττήθη στις εκλογές. Ήταν, ως τον θάνατό του, τον Ιούλιο του 1953, αρχηγός του κόμματός του

Ο στρατάρχης Αλέξανδρος Παπάγος: η αδυναμία του να ασκεί τα καθήκοντά του κράτησε ένα περίπου εξάμηνο. Αρρώστησε βαριά την άνοιξη του 1955 και ως τον θάνατό του, στις 4 Οκτωβρίου του ίδιου χρόνου, τον αναπλήρωσαν οι δύο αντιπρόεδροί του Στ. Στεφανόπουλος και Π. Κανελλόπουλος

μενος από αξιόλογα στελέχη προσωπικότητες του Κέντρου, όπως οι Γ. Καρτάλης, Σάββας Παπαπολίτης, Γ. Μαύρος, Ι. Ζιγδης κ.ά. Οι Αγγλοι, που έπαιζαν τότε ακόμη κάποιο ρόλο στα πολιτικά πράγματα της χώρας, προτιμούσαν, όπως και το Παλάτι (Φρειδερίκη), τον Σοφ. Βενιζέλο από τον Πλαστήρα. Εξάλλου οι Αμερικανοί (πρεσβυτικής Πιουριφίδο κλπ.) και ισχυροί οικονομικοί παράγοντες της χώρας έβλεπαν ότι ευνοούνται από

την αρρώστια του Ν. Πλαστήρα τα σχέδιά τους για άνοδο στην εξουσία του κόμματός του «Ελληνικού Συναγερμού» με αρχηγό τον στρατάρχη Παπάγο, που είχε έλθει πρώτο στις εκλογές της 9ης Σεπτεμβρίου 1951, χωρίς όμως να κατορθώσει να εξασφαλίσει πλειοψηφία σε έδρες.

Οσο για την αρρώστια του Παπάγου και την αδυναμία του να ασκεί τα καθήκοντά του, αυτά κράτησαν πολύ λιγότερο,

ένα εξάμηνο περίπου, γιατί έδωσε τη «λύση» ο θάνατος, στις 4 Οκτωβρίου 1955. Εξάλλου και τον Παπάγο τον αναπλήρωσαν στην πρωθυπουργία οι δύο αντιπρόεδροι Στ. Στεφανόπουλος και Π. Κανελλόπουλος, οι οποίοι, παρά τις αδυναμίες τους και τα λάθη που διέπραξαν τότε και αργότερα, υπήρξαν αναμφίβολα σημαντικές προσωπικότητες.

Πέρα όμως από αυτές τις διαφορές της σημερινής από την τότε κατάσταση υπάρχουν και άλλες εξίσου ουσιαστικές. Τότε δεν υπήρχε η κραιπάλη του νεοπλουτισμού, η οικογενειοκρατία, η κατασπατάληση του δημόσιου πλούτου, η ηθική σήψη, ο νεποτισμός, η περιφρόνηση της κοινής γνώμης («άσ' τους να λένε»), το σφίχταγκάλιασμα της πολιτικής εξουσίας με τους μεγιστάνες του χρήματος. Ή στον βαθμό που υπήρχαν ήταν «προνόμιο» της Αυλής και ιδιαίτερα της Φρειδερίκης και όχι του πολιτικού κόσμου. Ο Ν. Πλαστήρας ήταν, ως γνωστόν, υπόδειγμα λιτότητας: έμενε σε ένα ασκητικό δωμάτιο και κοιμόταν σε σιδερένιο κρεβάτι εκστρατείας, ενώ ο αδελφός του έψαχνε για δουλειά στον ιδιωτικό τομέα, γιατί δεν τολμούσε να ζητήσει τίποτε από τον πρωθυπουργό Πλαστήρα. Και ο αριστοκράτης Παπάγος δεν σύχναζε σε κότερα, αφήνοντας και αυτό το προνόμιο στη Φρειδερίκη και στον Παύλο.

Η βασική διαφορά βέβαια του τώρα και του τότε, που προκαλεί τουλάχιστον αρρυθμίες και προβλήματα, είναι η απουσία αναπληρωτή του άρρωστου Πρωθυπουργού, δεν υπάρχει συντονιστής στην κυβέρνηση. Όσοι είχαν την ευκαιρία και το «προνόμιο» να συζητούν με τον αξεχαστο Γιάννη Αλευρά, θα θυμούνται ότι αυτή η έλλειψη συντονισμού στην κυβέρνηση ήταν ο καημός του τουλάχιστον από το 1987 και μετά. Τώρα όμως το πράγμα δεν πάει άλλο...

Δέκα παθογενή χαρακτηριστικά και ισάριθμες θεραπείες, με αφορμή ένα συνέδριο

ΣΤΙΣ αρχές του περασμένου μηνός, με πρωτοβουλία του Εθν. Μ. Πολυτεχνείου, οργανώθηκε η λεγόμενη «Συνάντηση των Αθηνών», ένα γεγονός με πολιτική σημασία ευρύτερη απ' την μονοπώληση ενδιαφέροντος που προκάλεσε η παρουσία του κ. Γκορμπασόφ ή η συμβολική εναρκτηρία συνεδρίαση στην Πνύκα. Εάν ο πολιτικός λόγος δεν εξαντλείται μόνον στις ενδοκομματικές ίντριγκες, αλλά θέλει να αγκαλιάζει όλες τις πλευρές του εν πόλει βίου, θα άξιζε ίσως τον κόπο μία συνοπτική παρουσίαση των πεπραγμένων αυτής της «Συνάντησης» πολύ περισσότερο που, χάρις στη συμπαράσταση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η Συνάντηση αυτή δεν αποκλείεται να εξελιχθεί σε έναν ενδιαφέροντα θεσμό-εξέδρα.

Σήμερα όμως, θα ήθελα ειδικότερα να συγχωρηθώ σ' έναν πολίτη που δεν είναι πολιτικός επιστήμονας να εκθέτοντας «τί κατάλαβε» απ' την καταληκτική συνεδρίαση της Συνάντησης. Μια συνεδρία με τον προκλητικό τίτλο «Τα κόμματα θεσμός αναγκαίος για τη Δημοκρατία ή μοιραίος;» – έναν τίτλο που τον χρωστάμε στον κ. Δημ. Τσάτσο. Η συνεδρία ήταν ουσιαστικά μια «Δημόσια Συζήτηση» («στρογγυλό τραπέζι», όπως αγγλοδουλικώς λέγεται στα ελληνικά). Ξεκίνησε με μια μεθοδικότατη ομιλία του υπουργού κ. Γ. Αρσένη και συνεχίστηκε με τοποθετήσεις και διάλογο ανάμεσα στους κκ. Α. Τσοχατζόπουλο, Ε. Βενιζέλου, Κ. Καραμανλή, Β. Παπανδρέου, Δ. Σιούφα, Ν. Κωνσταντόπουλον, Γ. Φαράκον, με συντονιστή τον Καθηγ. κ. Β. Σκουρή.

Επειδή οι επικαλύψεις των απόψεων ήσαν πάρα πολλές, κι επειδή ο καθένας απ' τους διακεκριμένους πολιτικούς που συμμετείχαν θα δημοσιοποιήσει τις απόψεις του κατά αρμοδιότερον τρόπο, δεν πρόκειται εδώ να παραστήσω τον στενογράφο. Θα δηλώσω απλώς («απλά» όπως λένε κι οι ανύποπτοι) ότι οι ιδέες που ακολουθούν προήλθαν από 'κείνη τη δημόσια συζήτηση, κι όχι απ' τις φτωχές γνώσεις του γραφόντος (ο οποίος, φυσικά, επωμίζεται την ευθύνη που απορρέει απ' αυτόν τον τρόπο συν-θέσεως, κι όχι από έναν άλλον).

Λοιπόν, παρ' όλο που ένας ομιλητής μας κεραύνωσε με την προκαταβολική δήλωση ότι ο τίτλος της συνεδρίας ήταν «βαθύτατα ανιστόρητος» (των οικίων ημών επιμνημάτων, ημερίς δηλούμεν), ο κόσμος το 'χει τούμπανο ότι κάτι δεν πάει καλά με τον θεσμό των κομμάτων ως βασικών πολιτικών υποκειμένων – κι όχι μόνον στην Ελλάδα. Αυτά που γράφονται κι ακούγονται τελευταίως, καθώς κι αυτό που («κακοζήλως» λένε) μετρήθηκε ως η εκτίμηση του μέσου Έλληνα περί των κομμάτων, είναι ανησυχητικά. Μια ψύχραιμη όμως ανάλυση αυτών των «εντυπώσεων» (έστω και μια ερασιτεχνική ανάλυση σαν αυτήν που ακολουθεί)

Πώς θα βγουν τα κόμματα από την κρίση

Του Θ. Π. ΤΑΣΙΟΥ

4 Όπως σ' όλους τους ανθρώπινους θεσμούς σε συγκεκριμένον τόπο και χρόνο, έτσι και μ' ένα κόμμα καθόλου δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο μιας αποκλειστικής εσωτερικής αιτίας που το οδηγεί σε λειτουργική αδυναμία ή γραφειοκρατική υπερδομή ή σε αντιδημοκρατικές υπερβασίες. Όλα τούτα μπορούν να αναιρέσουν την αντιπροσωπευτική φύση του κόμματος και να το οδηγήσουν σε μαρασμό. Και το αναμάρτητο, πρώτο τον λίθον βαλέτω.

5 Η σύγχρονη έκρηξη των μέσων ενημερώσεως, ιδίως δε της τηλεόρασεως, τείνει να αφαιρέσει απ' τα κόμματα μια κλασική λειτουργία «αντιπροσωπεύσεως» των οπαδών-τους: Οποιος θέλει σήμερα να προβάλει ένα αίτημά-του, δεν πάει στον βουλευτή-του αλλά στον δημοσιογράφο-του. Διότι έτσι πιστεύει ότι χάρις στην άμεση δημοσιοποίηση του πράγματος, θα επιτύχει μια ταχύτερη και θετικότερη ικανοποίηση του αιτήματος. Παρ' όλο δε που εϋτότος ο μηχανισμός απισχνάσεως των κομμάτων δεν έχει πολύ καθαρών πολιτικό χαρακτήρα, εξήγει μερικά απ' τα φαινόμενα αποξενώσεως που μας απασχολούν.

Αγκαλά, κι οι ίδιοι οι πολιτικοί στριμχώνονται στις πόρτες των ΜΜΕ (κι ύστερα γκρινιάζουν...).

**Αυτά που γράφονται
κι ακούγονται τελευταίως,
καθώς κι αυτό που
(«κακοζήλως» λένε)
μετρήθηκε ως η εκτίμηση
του μέσου Έλληνα
περί των κομμάτων,
είναι ανησυχητικά**

μενα μαφίας στην ελληνική πολιτική, αλλά η επίμονη πολιορκία των κομμάτων απ' το παράνομο χρήμα (κάθε λάδωμα είναι διττώς παράνομο), μπορεί να έχει συμβάλει στη θρυλούμενη αποστασιοποίηση μερικών στομαχικών πολιτών.

10 Ανάλογο εξωκομματικό φαινόμενο μέγιστης πολιτικής σημασίας είναι κι η (ούτως ή άλλως παρατηρούμενη) *απίσχυση αξιών* που φαίνεται να διαπερνά όλο το κοινωνικό σώμα: Από ορισμένα συμπτώματα μυωπικού συντεχνισμού, μέχρι την μεταξίωση του «ελεύθερου ιδιωτικού χρόνου» που μειώνει το ενδιαφέρον

για τα κοινά, κάμποσες ενδείξεις αποστασιοποίησεως υπάρχουν. Αποστασιοποίησεως απ' τα πολιτικά δρώμενα – όχι απ' τα κόμματα καθεαυτά κατανάγκην. Αλλωστε, απ' την ίδια αποστασιοποίηση υποφέρουν κι άλλοι θεσμοί (η κρατική υπαλληλία λ.χ. αλλά κι η Εκκλησία ενδεχομένως).

ΕΤΟΥΤΟΣ ο δεκάλογος, όσο διαγώνιος ή ανακριβολόγος κι άν ελεγχθή, αρχίζει να τοποθετεί τον προβληματισμό σε ένα κάπως στερεότυπο απ' ό,τι είναι οι κραυγές «αχ τα άτομα τα κόμματα» ή «κάτω τα χέρια απ' τον γνήσιο θεσμό της Δημοκρατίας». Και δέν θα μπορούσε να τελειώσει αυτή η πρόχειρη απαρίθμηση, χωρίς μια εξ ίσου πρόχειρη αναζήτηση θεραπειάς ή και προφυλάξεων. Μήν περιμένετε βέβαια μεσσιανιστικές λύσεις – απλές αντιπαρεμβάσεις θα παρατεθούν. Οι οποίες, όλες μαζί, ενδέχεται να αναστρέψουν μια πράγματι επικίνδυνη τάση απολιτικοποίησης:

α) Κάθε κόμμα που θέλει να συμβάλει (κατευθείαν και μόνο-του) στην ενημέρωση, άς στήσει κάμποσους τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς (μικρό κόστος)...

β) Κι αν θέλει να μὴν απομονώνεται, άς ανοίξει τις συνεδριάσεις των οργάνων-του και σε πολίτες *μη-μέλη* του κόμματος!

γ) Κι άς «κλέψει» (άν μπορεί) την πελατεία από ζωντανά κινήματα, όπως λ.χ. ο Φεμινισμός και η Περιβαλλοντική.

δ) Η αλλαγή «γλώσσας» και ήθους (κάτω τα ξύλινα, κάτω τα ζωτικά ψεύδη, κάτω τα εύκολα, κάτω τα «γρήγορα») λένε ότι μπορεί να φρεσκάρη το ενδιαφέρον των πολιτών – παρ' όλο που βραχυπρόθεσμα θα ψυχράνη τους βολεψίες.

ε) Προς τούτο, όμως, άς ρίξουμε και κάμποσο δημόσιο χρήμα για να ενισχύσουμε την πολιτική (αυστηρώς εξωκομματική) *παιδεία* του πολίτη (σχολεία, μορφωτική τηλεόραση κλπ.), για ν' αποσ αφηνισθή το πολιτικά ουσιώδες και για να γλυκαθούμε στη συμμετοχικότητα.

στ) Και, ναι, δημοκρατικοποίηση και εσωτερική διαφάνεια: Ωριμάσαμε μάλλον και σ' αυτό. Φτάνουν οι προαγωγοί – μπρούμε και μόνοι-μας (χωρίς τους Αρχηγούς,